

GEOFF RYMAN

Aer
sau
Avut ne-avut

Traducere de Mircea Pricăjan

TRITONIC
fiction.ro

*Se dedică lui Doris McPherson
și ceea ce-a mai rămas din (inițialul) Meadowvale,
Ontario, Canada.*

1.

Mae trăia în ultimul sat din lume care a intrat on-line. După aceea, toți ceilalți au intrat în Aer.

Mae era experta în modă a satului. Dădea sfaturi în privința machiajului, vindea cosmetice și oferea rochii bune. Toate soțiile de fermier aveau nevoie de cel puțin o rochie bună.

Mae le schița ce se purta în capitală. Adăuga mereu o tușă specială: o eșarfă de culoarea lămii necoapte, cu paiete; sau un guler dantelat cu broderii colorate. Întotdeauna avea expusă o rochie bună.

— Sîntem o nație mai fericită, și putem purta culorile acestea vii, le sfătuia Mae.

— Da, așa este, răspundea clienta, vrăjită de faptul că moda era o expresie a culturii lor fericite. În fotografii, japonezele arată toate foarte solemn.

— Atît de pline de sine, spunea Mae, și-și lăsa ochii în pămînt, și se încrunta, după care ea și clienta ei rîdeau, simțindu-se la fel de sofisticate ca oricine altcineva din lumea largă.

Mae își lua ideile împreună cu rimelurile și rujurile cînd mergea la oraș. Era un drum lung și trebuia s-o ducă cineva cu mașina. Cînd se oferi Sunni Haseem s-o facă în schimbul unei expediții de modă, Mae trebui să accepte. Pe lîngă celelalte, trebuia să aducă și o rochie de mireasă.

Sunni provenea și ea dintr-o veche familie de țărani, dar soțul ei era o brută grasă din josul dealului. Pufăia din țigări, iar degetele sale tuciiuri era la fel de groase și de

aspre ca gîturile broaștelor țestoase. Pe bancheta din spate alături de Mae, Sunni chicotea și se hlizea și radia de fericire la gîndul că va vizita orașul împreună cu prietena și confidenta ei, care urma să-i dezvăluie secretele frumuseții.

Mae zîmbea și șoptea, promițînd multe.

— Sper să o găsim pe cea de la care mă aprovizionez, spuse. Ea îmi aduce culorile acelea speciale, n-ai de unde să le iei din altă parte. N-am întreat-o niciodată de unde le aduce.

Mae își coborî privirea și vocea.

— Cred că soțul ei...

Un gest îndoielnic, însemnînd că, poate, bunurile erau furate, furate din — mai știi? — rezervele destinate diplomaților străini? Vîrfurile degetelor lui Mae bătură darabana o dată, provocator, pe toată lungimea brațului clienței sale.

Orașul se numea Yeshibozkent, ceea ce însemna Orașul Văii Verzi. Se apropiau acum de el pe coridoare mărginite de blocuri cu apartamente nefinisate, așezate pe un pămînt sterp, cafeniu-deschis. Avea panouri publicitare, o închisoare nouă, discoteci cu globuri de oglinzi, firme luminoase și jeepuri Toyota care rîgîiau fum albastru.

Centrul orașului era așa cum și-l amintea Mae din copilărie. Case tradiționale din lemn îngrămădite unele în altele. Acoperișurile și frontoanele erau acoperite cu șindrila. Firmele magazinelor erau mici, șterse și uneori scrise de mînă. Vechea piață era încă plină de țărani, care vindeau legume așezate pe covorașe. Bărbații de vîrstă mijlocie încă mai jucau șah în fața cafenelelor mici; tinerii încă mai hoinăreau în grupuri.

Încă mai exista sistemul stradal de amplificare. Din difuzoarele montate în vîrfurile stîlpilor de electricitate tunau știri și muzică. Sunetul plutea peste oraș, anunțînd evenimente publice sau noi inițiative împotriva traficantilor de droguri. Se vorbea despre înaintarea lucrărilor la noua autostradă și se trîmbița prezența în oraș a unor celebri comediați.

Domnul Haseem parcă lângă piață, și sistemul de amplificare păru să-i intre lui Mae în plămîni ca fumul de țigară, parfumul sau sprayul de păr. Coborî din furgonetă și inspiră. Emoția de a se afla în oraș îi tremura în pîntece. Sistemul de amplificare îi făcea dispoziția să crească la fel de mult ca strigătele cumpărătorilor, țăranilor și măgarilor; la fel de mult ca mirosul de petrol nerafinat, și de iarbă tăiată, și de canale. Ea și clienta ei de vîrstă mijlocie se uitară una la cealaltă și suspinară, și chicotiră reținut.

— Acum, spuse Mae, mîngîind părul lui Sunni, obrazul ei. A sosit vremea unei transformări complete. Hai să te aranjăm cum se cuvine. Între dealuri nu pot face o treabă la fel de bună ca aici.

Mae își duse clienta la Halat, coafeza la care oricum s-ar fi dus Sunni. Însă Mae fu întîmpinată de aceasta cu strigăte și zîmbete și sărutări pe obraz. Era semn că Sunni urma să primească o atenție specială. Avu loc o consfătuire prefăcută. Mae oferi sfaturi, comentarii, avertismente. Ai grijă!... are o piele foarte delicată! Părul poate fi mai bine aranjat acolo. Iar Halat murmură, văzînd parcă ceea ce înainte fusese ascuns, apoi fu de acord să-i ofere clientei ceea ce oricum i-ar fi oferit. Iar Sunni se înmuie pînă-n vîrfurile unghiilor, și se lăsă pe spate în centrul atenției, ca o regină.

Toate acestea îi permisera coafezei să perceapă o sumă mai mare. Mae nu-și forțase niciodată norocul cerînd o tunsoare. Ceva din ochii lui Halat îi spunea că n-ar fi avut rost. Mae se alegea din asta cu o oarecare reputație, ceea ce avea să-i aducă mai mult de lucru mai tîrziu.

Avînd runde de castraveți puse pe ochi, Sunni era bine prinsă în capcană. Mae anunță:

— Mai am cîteva lucruri de făcut. Tu relaxează-te și renunță la toate grijile.

Dispăru înainte ca Sunni să poată protesta.

Mae dădu fuga să ia rochia. O fată infirmă, o foarte bună cusătoreasă pe nume domnișoara Soo, își deschisese un mic atelier personal.

Domnișoara Soo se bucura de orice comandă, sărmana de ea, așa cum era, slabă ca o vergea și schimonosită. După obișnuitele salutări, domnișoara Soo făcu stînga-împrejur și, șonticăind, își croi drum spre partea din spate a magazinului ca să-i aducă rochia. Își tîrși picioarele lateral pe podeaua inegală din ciment. Sărmana de ea, își spuse Mae. Cum de poate coase?

Și totuși, domnișoara Soo avea un iubit în lumea modei — *de-adevăratele* în lumea modei, departe, în orașul-capitală Balshang. Fata îi arăta deseori lui Mae fotografia lui. Era ca o fotografie de revistă. Băiatul era foarte chipeș, era îmbrăcat într-o cămașă strălucitoare și avea părul pieptănat spre creștetul capului. Fata spunea întruna că aduna bani ca să meargă la el. Era o enigmă pentru Mae ce-l putea atrage pe un astfel de băiat la o fată oloagă. De ce ținea legătura cu ea? În public, Mae le spunea prietenelor despre fată: e un miracol al dragostei, ce inimă bună trebuia să aibă el. Altfel, nutrea un sfat lăuntric, care era: Ai da dovadă de istețime dacă n-ai merge să-l vizitezi în Balshang.

Domnișoara Soo primea de la iubitul ei modelele pentru rochii, fotografii, reviste sau chiar cataloage. Avea un lucru deosebit de valoros; o publicație de promovare. Coperta semăna cu capacul unei cutii, și prezenta într-un spectru complet de culori moda națională.

Fotomodele atît de bogate și de subțiri, încît păreau niște stafii. Păreau pe jumătate adormite, de parcă singurul loc unde-și purtau greutatea avuției era pe pleoape. Semănau cu femei occidentale sau japoneze, totuși, fetele făceau parte din poporul lor, cu picioare atît de lungi, atît de moderne, atît de spectrale, de parcă ar fi fost făcute din aer.

Mae ura hainele. Semănau cu niște cîrpe de spălat pe jos. De culoarea ovăzului sau de-un cenușiu uniform, și fără urmă de podoabă.

Mae suspină a neplăcere.

— De ce umblă în chiloți femeile astea bogate?

Fata se întoarse tîrșit cu rochia, trecînd pe lîngă materiale de in nevîndute. Domnișoara Soo avea o față osoasă plină de dinți, și mereu părea că se uită înainte cuprinsă de teamă.

— Dacă ești bogat, nu simți nevoia să-ncerci să pari bogat.

Vocea ei era moale. Fără voia ei, o făcea pe Mae să se simtă ca o țărancă. O făcea să-și dorească să scape de sine, să fie altcineva, deoarece copila era talentată fără eforturi, ținea cumva fără efort legătura cu lumea exterioară.

— A, da, suspină Mae. Dar clientele mele, știi tu, trăiesc între dealuri.

Schimbă un zîmbet conspirativ cu fata.

— Gusturile nu se discută! Că veni vorba de asta, hai să aruncăm o privire la rochia aia ca un tort de nuntă.

Rochia chiar că era făcută să semene cu un tort, cu glazură roz și albă cu tot, doar că se mișca încontinuu din proprie voință. Fire albe, la capete cu bobite din polistiren, erau înconjurate de nori din plasă albă.

— Chiar trebuie să fie atît de încărcată? întrebă fata nedumerită, încurajată prea mult de zîmbetul lui Mae.

— Îmi cunosc clientele, răspunse Mae cu răceală.

Aceasta este, cel puțin — își spuse ea — o rochie care merită efortul. Inspectă lucrarea. Cusătura era delicioasă, de parcă materialul alb ar fi fost frișcă scursă. Sărmana creatură chiar știa să coasă, cu toate că ura rochia.

— Va fi numai bună, zise Mae, și duse mîna spre poșetă.

— Sînteți prea amabilă! murmură domnișoara Soo, făcînd o mică plecăciune.

Asemenea lui Mae, domnișoara Soo era de origine chineză. Asta n-ar fi trebuit să însemne nimic, dar, cumva, însemna. Mae și domnișoara Soo știau la ce să se aștepte una de la cealaltă.

Rochia fu împachetată în hîrtie maro și legată cu grijă, să nu se șifoneze. Urmară vorbele de bun rămas, și Mae se grăbi înapoi la frizerie. Sunni tocmai era gata, sprayul fixativ și mirosul ridicîndu-se de pe ea ca un abur.

— Asta e rochia, zise Mae, și trase în lături o bucată de hîrtie, ca să le ofere vederii lui Halat și Sunni o frîntură din tul și polistiren.

— Oh! făcură femeile, de parcă tot acel alb ar fi fost nori, în vise.

Și Halat fu plătită. Urmară zîmbete și aprobări din cap și complimente, după care plecară.

În fața salonului, Mae expiră de parcă în sfîrșit și-ar fi putut spune cu adevărat părerea.

— Oh! E pricepută vipera aia mică, dar trebuie s-o ții sub supraveghere, trebuie s-o faci să lucreze. Ți-a oferit atenția cuvenită?

— Oh, da, o atenție foarte specială. Sînt bucuroasă să te am ca prietenă, zise Sunni. Dă-mi voie să-ți plătesc ceva pentru deranj.

Mae șuieră printre dinți.

— Nu, nu, n-am făcut nimic, nu vreau să aud de asta.

Era un fel de ritual.

Nu fu greu să-l găsească pe soțul ursuz al lui Sunni. Domnul Haseem era roșu la față, pe jumătate beat într-un club cu pereți nelăcuiți și-un televizor.

— Mi-ai cheltuit banii, declară el.

Își ținea ochii la Mae.

— Prietena mea Mae nu percepe nici o taxă, se răsti Sunni.

— Ia o parte din ceea ce-ți percep ceilalți.

Domnul Haseem stătea încruntat ca o furtună cu tunete.

— Îi face să-mi perceapă mai puțin, nu mai mult, răspunse Sunni cu fața împietrită.

Cele două femei schimbară ocheade. Ochii lui Mae păreau a spune: cum poți suporta asta, o femeie cultivată ca tine?

E tragedia mea, veni răspunsul, ieșind dureros din ochii rușinați.

Așa că stătură jos cît timp soțul se trezi din beție, și apoi se uitară la televizor. Mae contemplă ostilitatea soțului față de ea, și ceea ce s-ar putea ascunde dincolo de aceasta.

La televizor vorbea femeia-meteorolog din localitate: Talente, așa erau numiți oamenii ca ea. Purta o rochie roșie, cu o broșă aurie, mare. I se făcuse ceva cu părul ca să-i stea ridicat în față și să-i cadă în spate. Era înveșmîntată cu o precizie glacială. Trăncănea pe o voce ascuțită, vioaie, printre o sumedenie de dinți de tigru.

— Și ea se coafează la Halat, îi șopti Mae lui Sunni.

Starea vremii, hărți, instantanee cu onorabilul președinte și întregul cabinet, unul câte unul, luînd hotărîri importante.

Bărbații din club alegeau ce film doreau. Puteau face asta de cînd cu sateliții. Sateliții distruseseră vizitele în oraș. Înainte, se obișnuia ca bărbații să urmărească ceea ce și copiilor sau familiilor le-ar fi plăcut să vadă, așa încît se adunau toți laolaltă pentru a se uita la televizor. Cluburile erau mai decente. Acum, femeile abia dacă se mai uitau la televizor, iar cluburile erau pline de bețivi. Bărbații aleseră încă un film cu kung fu. Mae și Sunni îl îndurară, sorbind Coca-Cola. Începea să fie evident că domnul Haseem nu le va face cinste cu masa de cină.

În cele din urmă, seara tîrziu, domnul Haseem se urcă în furgonetă. Răbdător, de neoprit și cît se poate de periculos, le duse înapoi în munți, călcînd de multe ori linia mediană a drumului.

— Scoți bani frumoși din toate astea, îi zise domnul Haseem lui Mae.

— Eu... eu scot cîte puțin. Încerc să păstrez standardele din sat. Nu vreau ca oamenii să ne perceapă ca pe niște țărani. Doar fiindcă trăim pe marginea șoselei.

Sotul lui Sunni izbucni într-un rîset ca un lătrat.

— Dar sîntem țărani!

Apoi adăugă:

— Și o faci pentru bani.

Sunni suspină, stînjănită. Și Mae zîmbi strîmb în sinea ei, în întuneric. Îți trădezi intențiile, bărbat al lui Sunni. Vrei pămîntul sotului meu. Vrei ca el să fie sluga ta. Și nu-ți place ca banii soției tale să ajungă la mine și să

împiedice asta. Vrei să faci și din mine, și din soțul meu sclavii tăi.

E ciudat să stai patru ore în întuneric și să asculți motorul cum toarce alături de un bărbat care caută să te distrugă.

La sfârșitul lui mai, școala se termină.

Fură nu mai puțin de șase absolvente și fiecare avu nevoie de o rochie nouă. Domnișoara Soo făcea două dintre ele; Mae trebuia să le facă pe celelalte, dar trebuia să-și cumpere materialul necesar. Avea un telefon mobil, un simbol al puterii în modă. Dar trebuia să mai facă un drum la Yeshibozkent.

Domnul Wing merse la oraș să aducă un televizor nou pentru sat. Avea să fie legat la Internet. Domnul Wing era, în felul lui, un soi de politician. Se înscriesese pentru o subvenție națională ca să înființeze o companie care să ofere servicii informaționale în sat. Comunicații Rîndunica, o numise, iar sătenii spuneau că-l va face bogat.

Kwan, soția domnului Wing, era una dintre femeile preferate de Mae: era inteligentă și sensibilă; nu trebuia să se prefacă în prezența ei. Lui Mae îi făcu plăcere drumul cu mașina.

Domnul Wing parcă furgoneta în piața comercială. Când Mae se întinse pe bancheta din spate după pălărie, auzi sistemul stradal de amplificare. Cîrîia vocea Talentului.

— *...un extraordinar progres cultural*, spunea Talentul. *Acum, Valea Verde nu e mai departe de centrul lumii decât sînt Parisul, Singapore sau Tokyo.*

Mae pufni:

— Hmm. Încă o minciună sfruntată din multele pe care le au în dotare.

Wing stătea în fața furgonetei, drept ca o vergea, îmbrăcat în cămașa sa de oraș, brun-cafenie.

— Vreau să aud asta, spuse el, zîbind firav, inhalînd nori mici de fum de țigară.

Kwan își făcea vînt.

— Pe toate căile astea de comunicare moderne se spune că fumatul e periculos. Mi-aș dori să dai ascultare veștilor pe care le auzi.

— Șșș! insistă el.

Vocea aceea luminoasă de femeie era încă entuziastă:

— *Înainte, toate aceste progrese lăsau Valea mult în urmă, din cauza conexiunilor și-a mașinăriilor. Acest progres se va afla în aerul pe care-l respirăm. Acest lucru nou va fi ca un televizor în mintea voastră. Nu e nevoie decît de conexiunile din mintea umană.*

Kwan își strînse lucrurile.

— O fi și asta o bazaconie, murmură ea.

— *Duminica viitoare va fi un Test. Testul va avea loc în Tokyo și Singapore, dar și aici, în Vale, simultan. Ceea ce va vedea și auzi Tokyo, vom vedea și auzi și noi. Spuneți tuturor cunoscuților: duminica viitoare va fi un Test. Nu e nevoie să vă temeți, să vă alarmați sau să intrați în panică.*

Mae deveni atentă. Dacă sistemul de amplificare spunea că nu e nevoie să se teamă și să intre în panică, atunci cu siguranță era nevoie să facă asta.

— Ce test, ce fel de test? Cum? Cum? îl întreabă femeile pe soț.

Domnul Wing jucă rolul bărbatului relaxat, superior. Chicoti.

— Ho-ho, acum sînteți interesate, nu?

Un alt bărbat ridică privirea și rînji.

— Ar trebui să vă uitați mai mult la televizor, strigă el.

Vindea ridichi, și le scutură spre femei.

Kwan întrebă:

— Despre ce vorbesc?

— Vă vor putea pune televizor în cap, spuse soțul, zîmbind.

Coborî privirea, gîndindu-se, poate melancolic, la noua sa afacere.

— De-un an încoace nu se vorbește despre altceva la televizor. Dar n-am crezut că se va întâmpla.

Plină de oameni, întreaga piață zumzăia ca muștele pe-un stîrv, de parcă acestea ar fi fost vești noi pentru ei. Doi tineri în niște haine largi și ciudate se rotiră pe călcîie și-și loviră palmele între ei, într-un gest pe care Mae nu-l mai văzuse decît o dată sau de două ori. O bunică bătrînă flutură neîncrezătoare din mîină și continuă să-l acuze pe un vînzător că-l prinsese cu ocaua mică.

Mae avea mari dubii.

— Televizor în capetele noastre. Nu-mi trebuie televizor în cap.

— Ce înseamnă asta?

— Va fi Rețeaua — doar că în cap. Nebunii și bețivii din părțile astea habar nu au despre ce-i vorba; e-un cuvînt pe care-l folosesc ca să pară moderni. Dar duceți-vă la cafenele și vedeți cu ochii voștri. Rețeaua e totul.

Începu să șovăie.

— Explică! Cum poate un singur lucru să fie toate lucrurile?

Oamenii începeau să se strîngă pentru a asculta.

— În ea e totul. Veți vedea la noul nostru televizor. Va fi un televizor de Rețea.

Nici soțul lui Kwan nu prea știa ce și cum.

Rutina fusese viciată. Halat, coafeza, era într-o dispoziție foarte ciudată, chicotea, trîncănea, dinții îi clîntăneau de parcă i-ar fi fost frig.

— O, bazaconii, spuse ea cînd Mae își începu obișnuitele gesturi. E pentru o nuntă? Pentru o petrecere?

— Nu, spuse Mae. E pentru prietena mea specială.

Micuța otreapă își puse palmele de-o parte și de alta a gurii, parcă mirată.

— Oh! Hm!

— Ai de gînd să-i oferi o tratație specială sau nu? întrebă Mae.

Ochii ei parcă spuneau: nu văd pe altcineva în salon.
Oh, cât de mult i-ar fi plăcut fetei să spună: sînt foarte ocupată — dacă vrei ceva special, vino mîine. Dar banii vorbeau. Halat își corijă ușor tonul.

— Desigur. Pentru tine.

— Îmi aduc regulat prietenele la tine fiindcă faci o treabă foarte bună.

— Sigur că da, spuse copila. Știrile astea sînt de vină; mă fac să uit de mine.

Mae se ridică în picioare și se uită crunt, amenințător — într-un cuvînt, îmbătrînită. Întregul ei corp spunea: *Să nu mai uiți de tine*. Felul în care copila trăgea cu mînerul lung al periei prin părul lui Kwan îi răspundea: *Țărani!*

Restul zilei nu merse prea bine. Mae se simți obosită, distrasă. Făcu o greșeală cumplită și, neavînd altceva de lucru, o duse pe Kwan la magazinul de unde-și cumpăra ea rujurile.

— Oh! E o comoară! exclamă Kwan.

Idioată ce sînt, își spuse Mae. Kwan era bună la suflet și nu avea să profite de asta. Dar, dacă sufla o vorbă... ! Erau cliente care n-ar fi adoptat atitudinea aceea bonomă dacă le-ar fi arătat lor locul.

— Nu aduc pe toată lumea aici, șopti Mae. E doar pentru prietenele speciale.

Kwan era bună la suflet, dar foarte departe de a fi proastă. Mae își amintea că, la școală, Kwan fusese întotdeauna cea mai bună la literatură, cea mai bună la matematică. Uitîndu-se într-o oglindă, Kwan își lipea gene false. Spuse direct:

— Nu-ți face griji, n-am să spun nimănui.

Iar asta era mult prea direct. De parcă Kwan ar fi spus: *Expertă în modă, cu toții te cunoaștem*. Întoarse chiar și capul și îi zîmbi lui Mae, și flutură din ochii ei acum imenși, luînd parcă în derîdere însăși moda.

— Nu-s pentru tine, spuse Mae. Genele false. Nu ai nevoie de ele.

Vînzătoarea voia să vîndă ceva.

— De ce să-i dați ascultare? o întrebă pe Kwan.

Fiindcă, își spuse Mae, în fiecare an cumpăr de la tine cosmetice în valoare de cincizeci de rieli.

— Prietena mea are dreptate, zise Kwan, adresându-se vânzătoarei.

Trist era faptul că oricum Kwan avea o frumusețe ca de revistă, cu excepția dinților și-a gingiilor.

— Mulțumesc că mi-ai arătat asta, zise Kwan, și-o atinse pe Mae pe braț. Mulțumesc, îi spuse vânzătoarei, după ce cumpără un ruj modest.

Mae și vânzătoarea schimbă priviri mînioase, scurte. Voi merge altundeva data viitoare, își promise Mae.

Răul cel mai mare veni la urmă. Rigidul soț al lui Kwan nu era un bărbat înclinat spre băutură. Se afla în cafeneaua promisă la timpul promis, sorbind ceai, după ce îl tunsese și-l bărbierise un profesionist.

Un tînăr numit Slup, membru al unui trib, se afla cu el. Slup era inginer de telefonie și, astfel, în ceea ce-o privea pe Mae, membru al aristocrației. El avea să le conecteze noul televizor. Slup spuse cu o voce de femeie:

— Va funcționa ca telefonul mobil, fără cablu. Nu putem duce cabluri în munți. Dar, înainte de MMN, nu era suficient loc la rînd pentru televizor.

Din cîte înțelese Mae, la fel de bine ar fi putut să vorbească în engleză.

Domnul Wing își păstrase buna dispoziție.

— Veniți, le spuse el doamnelor, vă voi arăta despre ce este vorba.

Se duse la televizorul comunității și-l deschise cu o mișcare complexă, expertă. Apăru nu un film sau știrile locale, ci un ecran plin de alte butoane.

— Vedeti? Poți alege ce dorești. Poți alege orice.

Și atinse ecranul.

Apăru Talentul local, dezgolindu-și în continuare dinții perfecti. Vorbea repezit cu o voce pițigăiată, entuziastă, care trebuia să le fie pe plac bărbaților și Tinerilor Scipitori: